

ETNIK GURUHLARNING O'ZIGA XOSLIGI VA MADANIYATI

Bektoshev G'iyosiddin Saxriddin o'g'li

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Annotatsiya. *Mazkur maqola etnik guruhlarning o'ziga xosligi va madaniyati masalasini tadqiq etishga bag'ishlangan. Unda etnik guruh tushunchasi, ularning paydo bo'lishi, shakllanishi va o'zaro aloqalari nazariy jihatdan yoritilgan. Mualliflar turli millat va elatlarning an'anaviy qadriyatlarini, urf-odatlarini, turmush tarzi va madaniy boyliklarining nafaqat ularning identifikatsiyasi, balki global jamiyatdagi ahamiyati haqida so'z yuritadilar.*

Kalit so'zlar: *etnik guruh, madaniyat, urf-odatlar, an'analar, globallashtirish, madaniy xilma-xillik, identifikatsiya, jahon madaniy merosi, antropologiya.*

Абстрактный. *Данная статья посвящена изучению самобытности и культуры этносов. Теоретически объяснено понятие этноса, его возникновение, становление и взаимоотношения. Авторы говорят о важности традиционных ценностей, обычаев, образа жизни и культурных ценностей разных наций и народов не только для их идентификации, но и для мирового общества.*

Ключевые слова: *этнос, культура, обычаи, традиции, глобализация, культурное разнообразие, идентичность, мировое культурное наследие, антропология.*

Abstract. *This article is devoted to the study of the identity and culture of ethnic groups. The concept of an ethnic group, their emergence, formation and mutual relations are explained theoretically. The authors talk about the importance of traditional values, customs, lifestyles and cultural assets of different nations and peoples not only for their identification, but also for the global society.*

Key words: *ethnic group, culture, customs, traditions, globalization, cultural diversity, identity, world cultural heritage, anthropology.*

Kirish.

Etnik guruhlarning o'ziga xosligi va madaniyati insoniyat jamiyatining rang-barangligi va boyligini ifodalovchi muhim jihatlardan biridir. Har bir etnik guruh o'ziga xos tarix, an'ana, til, urf-odat va qadriyatlar tizimiga ega bo'lib, bu madaniy meros avlodlar orqali asrab-avaylanadi. Ushbu boylik nafaqat mahalliy darajada, balki global miqyosda insoniyatning umumiy madaniy rivojlanishiga ulkan hissa qo'shadi. Turli etnik guruhlarning madaniyatini o'rganish va tushunish, ularning o'zaro hamjihatlikda yashashi uchun zarur bo'lib, bu jarayon dunyoda tinchlik va barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu ma'noda, etnik xilma-xillik va uning madaniy ifodasi zamonaviy jamiyatning dolzarb mavzularidan biriga aylangan. Etnik guruhlar o'z

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

an'analari, diniy e'tiqodlari, san'ati va me'morchiligi orqali o'ziga xos madaniy ko'rinishlarni yaratadi.

Tatqiqot metodologiyasi:

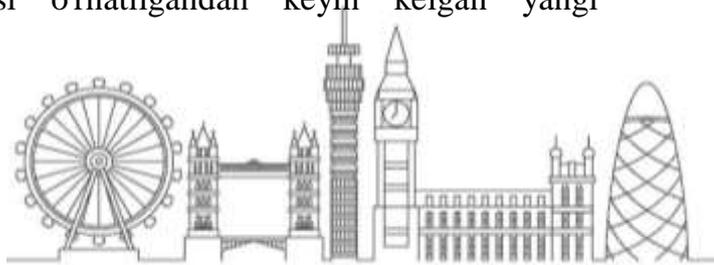
Qiyoslash, taqqoslash, solishtirish.

Adabiyotlar tahlili:

Mavzuni yoritish uchun bir nechta ilmiy asar va maqolalardan, shu bilan birga xorijiy adabiyotlardan ham keng foydalanildi. Jumladan, A.Ashirov, Sh. Atadjanovning "Etnologiya", Iso Jabborovning "Jahon etnologiya asoslari", T. O'. Salimovning "Jahon xalqlari etnologiyasi" va boshqa bir qancha adabiyot va manbalar taxlil qilindi.

Muhokama va natijalar:

Etnik guruh - til, madaniyat, din, turmushga xos eng ahamiyatli jihatlarni saqlagan elat yoki millatning o'ziga xoslangan qismi. Unday guruhga milliy-etnik, diniy-jamoaviy, til, madaniy-maishiy belgilarga ko'ra o'ziga xoslanib subetnik, etnokonfessiya, etnolingvistik jamoalarni tashkil qiladi, bular keyinchalik muayyan etnosiyosiy mavqeini davo qila boshlaydi. Jahon tajribasidan ko'rinadiki, etnik ozchilikning mavqei, tutgan o'rniga ijtimoiy-siyosiy turmushning barqarorligiga bog'liq ekan. Barqaror bo'lmagan vaziyatlarda ko'proq o'z huquqlarini ta'minlashga ko'proq ishonch bo'lishiga muhtoj etnik guruhlar o'zlarini noqulay sezadi, chunki bular o'ziga xos madaniyatlarini yo'qotish xavfi, kamsitilish va xo'rlanish xavfi ostida bo'ladilar. Etnoslararo munosabat barcha qolgan turlar bilan tarixan irga kechayotgan guruhlararo munosabat turi hisoblanadi. U insoniyat o'tmishi bilan chuqur bog'liq, shu bilan birga ijtimoiy hayotni tashkil etishning ruhiy qonuniyatlariga taloqador, ular qadim antropogenez vaqtida tug'ilgan birinchi galda etnik guruhga mansublik belgisi bo'yicha biz-ular qarama-qarshiligi osha rivojlanadi.[1] Etnik kelib chiqishi meros yoki jamiyat tomonidan o'rnatilgan konstruktsiya sifatida talqin qilinishi mumkin. Etnik a'zolik umumiy [madaniy meros](#), ajdod, [kelib chiqishi afsonasi](#), [tarix](#), [vatan](#), [til](#), [dialekt](#), din, [mifologiya](#), [folklor](#), [marosim](#), [oshxona](#), [kiyinish uslubi](#), [san'at](#) yoki [tashqi ko'rinish](#) bilan belgilanadi. Etnik guruhlar guruhlarining identifikatsiyasiga qarab, genetik ajdodlarning tor yoki keng spektriga ega bo'lishi mumkin, ba'zi guruhlar aralash genetik ajdodlarga ega.[2] XIX asrda bu atama asl yunoncha ma'noga qaytishda "qabila, irq, xalq yoki millatga xos" ma'nosida qo'llanila boshlandi. "Turli madaniyat guruhleri" va amerikacha ingliz tilida "qabila, irqiy, madaniy yoki milliy [ozchiliklar guruhi](#)" ma'nosi 1930-1940 yillarda paydo bo'lgan irq atamasining o'rnini bosuvchi bo'lib, ilgari bu ma'noni olgan, ammo mafkuraviy [irqchilik](#) bilan bog'liqligi sababli endi eskirgan.[3] Etnik guruh atamasi birinchi marta 1935-yilda qayd etilgan va 1972-yilda Oksford inglizcha lug'atiga kiritilgan. Kontekstga qarab, [millat atamasi etnik kelib chiqishi bilan sinonimik yoki fuqarolik](#) (suveren davlatda) bilan sinonim sifatida ishlatilishi mumkin. Etnik kelib chiqishiga olib keladigan jarayon [etnogenez deb ataladi, bu atama etnologik](#) adabiyotda taxminan 1950 yildan beri qo'llanilmoqda. Bu atama o'ziga xos va g'ayrioddiy [ekzotik](#) ma'noda ham qo'llanilishi mumkin, odatda hududning ustun aholisi o'rnatilgandan keyin kelgan yangi

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

muhojirlarning madaniyati bilan bog'liq.[4] [Etnik kelib chiqishi umumbashariy madaniy](#) xususiyatga ega bo'ladimi yoki yo'qmi, bu ma'lum darajada ishlatiladigan aniq ta'rifga bog'liq. [Antropologlar Fredrik Bart](#) va [Erik Wolf](#) kabi ko'plab ijtimoiy olimlar etnik o'ziga xoslikni universal deb hisoblamaydi. Ular etniklikni inson guruhlariga xos bo'lgan muhim sifat emas, balki guruhlararo o'zaro munosabatlarning o'ziga xos turlarining mahsuli deb biladilar.[5] Ba'zan etnik guruhlar davlat yoki uning tarkibiy qismlari tomonidan noto'g'ri munosabat va xatti-harakatlarga duchor bo'ladi. XX asrda odamlar etnik guruhlar o'rtasidagi yoki etnik guruh a'zolari va davlat o'rtasidagi nizolarni ikki yo'ldan biri bilan hal qilish mumkin va kerak, deb bahslash boshladilar. [Yurgen Xabermas](#) va Bryus Barri kabi ba'zilar zamonaviy davlatlarning qonuniyligi avtonom individual sub'ektlarning siyosiy huquqlari tushunchasiga asoslanishi kerakligini ta'kidlaydilar. Bu fikrga ko'ra, davlat etnik, milliy yoki irqiy o'ziga xoslikni tan olmasdan, aksincha, barcha shaxslarning siyosiy va huquqiy tengligini ta'minlashi kerak. [Charlz Teylor](#) va [Uill Kimlikka](#) kabi, avtonom shaxs tushunchasining o'zi madaniy qurilish ekanligini ta'kidlaydilar. Ushbu qarashga ko'ra, davlatlar etnik o'ziga xoslikni tan olishlari va etnik guruhlarining alohida ehtiyojlarini milliy davlat chegaralarida qondirish mumkin bo'lgan jarayonlarni rivojlantirishlari kerak.[6]

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, etnik guruhlarining o'ziga xosligi va madaniyati insoniyat jamiyatining madaniy xilma-xilligini ifodalovchi bebaho boylikdir. Har bir etnik guruh o'ziga xos madaniy merosi orqali o'zligini namoyon etadi va global madaniyatga hissa qo'shadi. Shu bilan birga, globalizatsiya jarayonida bu o'ziga xoslikni saqlab qolish va qadrlash dolzarb ahamiyat kasb etadi. Etnik xilma-xillikni hurmat qilish, o'zaro muloqotni rivojlantirish va bu boylikni asrab-avaylash tinchlik, barqarorlik va insoniyatning umumiy farovonligiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. U. Alibekov "Etnologiya asoslari" Guliston 2016 yil
2. ["Insight into Ethnic Differences"](#). National Institutes of Health (NIH). 2015-05-25. [Archived](#) from the original on 2021-08-02. Retrieved 2021-08-02.
3. Oxford English Dictionary Second edition, online version as of 2008-01-12, "ethnic, a. and n.". Cites Sir [Daniel Wilson](#), The archæology and prehistoric annals of Scotland 1851 (1863) and [Huxley & Haddon](#) (1935), We Europeans, pp.136,181
4. Cohen, Ronald. (1978) "Ethnicity: Problem and Focus in Anthropology", Annu. Rev. Anthropol. 1978. 7:379–403; Glazer, Nathan and [Daniel P. Moynihan](#) (1975) Ethnicity – Theory and Experience, Cambridge, Massachusetts [Harvard University Press](#).
5. Fredrik Barth, ed. 1969 Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Cultural Difference; Eric Wolf 1982 Europe and the People Without History. 381
6. Griffith, David Craig, Jones's minimal: low-wage labor in the United States, State University of New York Press, Albany, 1993, p.222
7. A. Ashirov, Sh. Atadjanov "Etnologiya", Toshkent «IQTISOD-MOLIYA» 2008
8. T. O'. Salimov "Jahon xalqlari etnologiyasi" Toshkent «VNESHINVESTPROM» 2019

